

İNCELEMENİN NİTELİĞİ VE YAZILIŞ AMACI

1958 Cezayir doğumlu Said Boumama; Fanon hayranlığı, Afrika tarihine ilgisi ve radikal hareketler üzerine çalışmalarıyla bilinen militan bir sosyologtur.

Eserin ana çatısını 1940-1980 yılları arasında Afrika'nın farklı ülkelerinde gerçekleşen direnişlerin önderleri oluştursa da; ulusal burjuvaziden meşru şiddete, antisömürgecilikten antiemperyalizme, sosyalizmin Afrika için oynadığı rolden reformist hukuk anlayışına kadar birçok farklı konuda ilginç açılımlar görmek mümkün:

*“Bu kitap **Afrika Devrimi** diye nitelendirilen mücadeleye etkin olarak katılmış on kişinin portresinden hareketle bu kuşakla (1940-1980) ilgileniyor. Onların hepsi devrimci değil. Kimileri bazen düşmanlarıyla anlaşarak bazen de ideallerine ters düşerek yollarından ayrıldılar. Burada önemli olan, hepsinin de tarihin akışını değiştiren o büyük devrimci harekete katkıda bulunmuş olmaları...” (Syf:10)*

1980'lerden sonra Üçüncü Dünyacılığın ölümünü ilan edip neoliberalizmin zaferini kutlayanların hiç hoşlanmadığı bu isimlerin, kitapla yeniden gündeme geliyor olması; yeni kuşaklar için bir esin kaynağı olurken, toplumsal hareketler içinse terminolojik ipuçları, alternatif projeksiyon, hatta kolektif hafızayı tazeleme gibi önemli özellikler taşıyan bir çalışma olmuştur.

Yazar; sosyolog ve tarihçi reflekslerinin de gereği olarak belki; araştırmasında yer verdiği direniş karakterlerinin

öykülerinden önce, okuyucu açısından bir yol haritası işlevi görebilecek (retorik, tarihsel bağlam, kuramsal çerçeve vs.) bazı kritik tarihi eşiklere, olaylara ve kavramlara ana konudan uzaklaşmadan değinme gereği duyuyor. İşte o yol haritasının bazı durakları:

: Sömürgecilerin Afrika'yı aleni bölüşme planı: "Paylaşım Fethi" |1885

: Afrika ülkelerinin ve destekçilerinin enternasyonalist toplantıları|1955

: Diasporadaki Afrikalı militanların ve önderlerin siyasi "okul"u.

: Birçok kurtuluşçu liderin perspektif belirleyicisi.

: Farklı etnisitelerden oluşan tüm Afrikalıların birliği görüşü.

: Emperyalizmin özellikle 1950 sonrası yöntem olarak belirlediği yeni sömürü modeli;"aşamalı bağımsızlık" ya da "görünür bağımsızlık" verilmesine rağmen sömürü çarkının çeşitli biçimlerle sürdürülmesi.

: Egemenlerin sömürü-zulüm kaynaklı şiddetine karşı, ezilenlerin uyguladığı karşı koyuş-devrimci şiddet!

Kurtuluş mücadelesine moral veren, direnişlerin tetikleyicisi, halkların üç önemli zaferi!

▪

1 – Jomo Kenyatta

2 – Aimé Césaire

3 – Ruben Um Nyobé

4 – Frantz Fanon

5 – Patrice Lumumba

6 – Kwame Nkrumah

7 – Malcolm X

8 – Mehdi Ben Barka

9 – Amilcar Cabral

10 – Thomas Sankara

▪

FLN: Ulusal Kurtuluş Cephesi (Cezayir)

ALM: Fas Kurtuluş Ordusu (Fas)

MNL: Ulusal Kongo Hareketi (Kongo)

CPP: Konvansiyon Halk Partisi (Gana)

MPLA: Angola Halk Hareketi (Angola)

UPC: Kamerun Halklarının Birliği (Kamerun)

CDR: Devrimi Savunma Komiteleri (Yukarı Volta)

PAI: Afrika Bağımsızlık Partisi (Burkina Faso)

PAIGC: Yeşil Burun-Gine Afrika Partisi (Yeşil Burun-Gine)

▪

Çalışmada kendine yer bulan figürlere bakıldığında kitabın yumuşak karnı gibi görünen (kırılđan, tartışılabilecek) iki soru hemen akla gelse de yanıtlarını bulmakta zorlanmıyoruz!

SORU: 1– Mandela, Steve Biko ve Cemal Abdülnasır gibi sömürgeciliği ve kalıntılarını yok etme mücadelesinde yer alan popüler isimler neden yok?

CEVAP: “Afrika kurtuluş tarihinin bazı önemli figürlerini, konuya uygunluk durumları ve ayırdığımız yerin sınırlı olması nedeniyle bir kenara bırakmamız gerekti. Yani çizmeye çalıştığımız kolektif porte ortaya hiçbir biçimde sömürüye karşı yürütülen uçsuz bucaksız çabanın eksiksiz bir kataloğunu çıkarmıyor. Kitabın birinci amacı; dünyada ve Afrika’da egemenliğe ve yeni mücadele süreçlerine ilişkin yeni yüzlerin ortaya çıktığı bir dönemde mutlaka bilinmesi gerektiğini düşündüğümüz bir teori-pratiğin yeniden keşfedilmesine katkıda bulunmak; bu kuşağı tanıtmak.” (Syf.15)

SORU:2- Neden hiçbir kadın figür yok; hiç mi kadın önder yok?

CEVAP: “Afrika’daki mücadele süreçlerine baktığımızda; en azından tanınmış kadınlarla ilgilenme çabamızda vardığımız sonuç: Önemli kadın figürlerin olmadığı gerçeği. Bu üzücü saptama kadınların anti-sömürgeci savaştaki belirleyici rollerinin küçümsendiği anlamına gelmiyor. Pek çok araştırmacının da gösterdiği gibi...Halkların kurtuluşu için verilen bu uzun mücadele sırasında kadınlar çatışmalarda basit görevler üstlenip, genelde yoğun bir biçimde geri rollerde tutuldular.” (Syf.15-16)

▪

Romalılar tarafından “Afer halkı”, “Afri” veya “Africani” denilen oymakların adından esinlenilerek (Yunanca “Sıcak Yer/Başkent: Kartaca) isimlendirilen; 30,8 milyon km²’lik alanı ile dünya kara parçalarının %25’ini, dünya yüzölçümünün %6’sını oluşturan dünyanın en büyük ikinci kıtası olan Afrika, aynı zamanda 1 milyar kişilik nüfusuyla, nüfus yoğunluğu açısından dünyanın en büyük ikinci kıtası konumundadır.

Ana Kıta/Ata Kıta, “**Avrupa’nın Kuyumcu Dükkanı**” gibi yakıştırmalarla belleklere kazınan Afrika, kesintisiz bir şekilde insanlık tarihinde tarihi, felsefi ve ekonomik çatışma alanlarının odağında olmuştur.

Dünyanın yükünü taşıyan bu çilekeş kıtanın modern zamanlardaki

(19. yüzyıl sonu – 20. yüzyıl) öyküsüne ilişkin 2000 sonrası ciddi araştırmalar ve tahliller yapılması oldukça dikkat çekicidir. Bu çalışmaların ana mottosunun **“Geleceğin Kıtası”** olarak belirlenerek, kıtanın büyüme hızıyla ve kilit öneme sahip rezervlerin ömrüyle takvimlendirilmesi; analizlerin(!) kapitalist –küresel sermayenin– çok uluslu şirketlerin siparişleriyle gerçekleştirildiği savını ispatlar niteliktedir!

Tüm bu emperyalist esintilere sahip *“entelektüel sömürü”* merakı furyasından farklı olarak ortaya konan bir çalışma hem dikkat çekiyor hem de moral veriyor:

▪

“Misyonerler kıtaya geldiğinde Afrikalıların toprakları, onların ise İncili vardı. Bizlere gözleri kapalı nasıl dua edebileceğimizi öğretiler. Gözlerimizi açtığımızda onlar toprağa, biz ise İncile sahiptik.”

Hem yaşam öyküsü hem ideolojik yönelimlerindeki gelgitler hem de stratejik manevralarıyla kitabın en tartışmalı karakterlerinden: Ulusalçılıktan, Marksizm’e; reformizmden uzlaşmacılığa...

Mücadelesinin ilk döneminin kişisel, politik, entelektüel rotası: Bağımsızlık bilinciyle ulusal kurtuluşçu bir perspektife sahip olmakla kalmayıp, yurt dışındaki çalışmaları ve sömürgecilere karşı amansız tutumuyla; halkın gözünde bir “elçi” ve mitsel bir figür haline gelmiştir.

Sömürgecilerle savaşıyan *“kahraman imgesi”* sayesinde başbakanlığa kadar yükselen Kenyatta; ülkesinin en önemli direniş unsuru olan isyancı kabilesine ve diğer devrimci unsurlara koyduğu mesafe; Britanyalı sömürgecilere

verdiği tavizler, sermayenin yörüngesine girip ülkenin yeniden sömürüye hazır hale getirilmesi gibi tuhaf geri adımlarıyla, kitleler nezdinde tüm popülaritesini kaybederken sömürgeciler tarafından baş tacı ilan edildi: Britanya gazetesi *The Economist*'in onunla ilgili makalesinde kullandığı başlık her şeyi özetliyor: "Our Man in Kenya" (Kenya'daki Adamımız)

▪

Kenya bağımsızlık hareketinin bilge önderi...

18 yaşında Paris'e gider ve orada Afrikalı öğrenciler arasında efsane olur: isimli çalışması bir kült kitaba dönüşür.

Biyolojik ve tarihsel açıdan ırkçılık konusundaki eleştirileri ve geliştirdiği "**Zencilik Teorisi**" ile "Uygarlaştırma Miti" isimli yüzyılların yalanını mahkûm eder.

"Benim zencilik anlayışım biyolojik değil tarihsel ve kültürelidir. Zenci olmak utanılacak bir şey değildir. Zenci olmak güzel, iyi ve meşrudur." (Syf:84)

Cesaire'nin anti kolonyalist mücadelede, Afrika için takındığı tavır, bağımsızlık mücadelelerine sonuna kadar destek verilmesi gerekilse de sömürgecilikten kurtuluşun ancak ve ancak barışçıl yollarla mümkün olduğu yönündeydi: Kamerun'da aynı görüşleri paylaşan düşünsel ruh ikizi Ruben Um Nyobé gibi!

▪

"Almanya himayesi"ndeki Kamerun'da doğan Nyobé, genç yaşlardan itibaren sakin, inatçı ve dinamik sendikacı bir militan olarak dikkat çekti ve uzun yıllar boyunca işçilerin örgütlenmesini kendisine misyon edindi.

Ulusalcı ve kabileci reflekslerine rağmen asla ırkçılığa prim vermedi: *"Ulus kavramına ilişkin etnik olmayan politik yaklaşımı, mücadeleyi ırkçı olmayan bir anlayışla sürdürmesini*

sağladı. Sömürge sisteminde siyahların uğradığı ayrımcılığı kınasa da sömürgeci ülkelerinin halklarına hiçbir zaman nefret duymadı. Mücadelenin beyazlara değil; sömürge sistemine karşı olduğunu yineledi durdu.” (Syf:114-115)

Nyobé, biçimsel yani politik alanla sınırlı bir bağımsızlığın (yeni sömürgecilik) tehlikelerini anlayan ilk Afrikalı ulusalcı önderlerdendir. Ne var ki; bu mühim tespitiine rağmen ölümcül bir hata yapmaktan da kendisini alıkoyamamıştır. Şiddet karşıtlığı, uluslararası hukuka olan aşırı güveni, ona –sömürgecilerin de göz yummasıyla–Nazizm’in yenilmesinden sonra iktidar olanakları sağlamıştır: Sömürgeciliğin dinamiklerine ilişkin bu iyimser yorum, reformist bir kırılmayı beraberinde getirmiş, ardından da hayatına mal olmuştur. (Fransa ordusunun suikastı)

▪

“Sömürgesizleştirme, tüm çıplaklığıyla sunulduğunda, bütün gözeneklerinden el yakan sıcaklıkta mermiler ve kanlı bıçaklar fışkıırır. Çünkü eğer sonuncu birinci olacaksa, bu ancak iki başoyuncunun kanlı ve kesin çatışması sonucu olabilir.”

Fransa’da tıp eğitimi alan ve psikoloji üzerine yoğunlaşan Fanon, Nazizm’e karşı Fransa ordusuna katılmıştır: Ordudaki hiyerarşi (siyah-beyaz ayrımı) ve savaş sonrası “İsyancıların Mekke’si” diye anılmaya başlanan Cezayir gezileri, psikolojik-düşünsel sürecini şekillendirmiştir.

Onun düşüncesinde Ulusalcılık ve Afrikacılık, siyah Amerika ve siyah Afrika, idealcilik ve faydacılık, entelektüellik ve militanlık, bireysel analiz ve kolektif hareket, psikolojik yaşam ve fiziksel çarpışma, sömürgecilik sorunu ve yeni-sömürgecilik arasındaki karşılıklı etkileşimleri rahatça gözlemleyebiliriz.

İlk kitabı **“Siyah Deri Beyaz Maskeliler”** de: Edebiyat, Psikoloji, Varoluşçuluk, Marksizm gibi farklı konulardan

birçok referansı bulmak mümkün.

Son kitabı **“Yeryüzünün Lanetlileri”** ise birçok Afrika ülkesinin bağımsızlığını kazanmasından sonra yazıldı ve dünyanın değişik coğrafyalarındaki radikal hareketlere ilham kaynağı oldu.

Marx'ın meşhur sözünü yaşamının/düşünsel formasyonunun temel ilkesi olarak belirlediğini sürekli vurgulamıştır: *“Artık söz konusu olan dünyayı tanımak değil, dünyayı değiştirmektir. Egemenlikten kurtulmak bizzat sistemi yıkmayı gerektirir.”*

Bazı yazarların ona ilişkin yaptığı **“Şiddetin Peygamberi”** yakıştırmaları başına dertler açmış; bu ithamdan kaynaklı, uzun süre aleyhine açılan haksız davalarla uğraşmak zorunda kalmıştır.

“Fanon'un yazılarında şiddete karşı hastalıklı bir hayranlık yoktu. O, yalnızca gözlerinin önündeki realiteyi betimledi. Sömürge şiddetinin bir halkın bağımsızlık özlemi karşısındaki etkisizliğini gösterdi. Halkların şiddeti, sömürgecilerin şiddetinin mantıksal sonucuydu.” (Syf: 153)

▪

Kıta'nın tam ortası, Afrika'nın kalbi: Kongo

Kauçuk, fildişi gibi stratejik rezervleri ve uranyuma sahip oluşuyla (Japonya'ya atılan ilk atom bombalarında buradaki uranyum kullanıldı) tartışmasız kıtanın en cazip coğrafyası olmasından dolayı Kongo; Fransa, Britanya ve Belçika'nın “resmen” paylaşmadığı ülke haline gelmiştir. Afrika'yı paylaşım planının yapıldığı Berlin Konferansı'ndaki statüsü ise *“Hiçbir ülkenin egemenliğine girmeyecek.”* (Serbestçe yağmalanabilmesi için!) şeklinde olmuştur.

Kongo'da, Katolik-Protestan okullarında eğitim alan ve barışçıl-hümanist-eşitlikçi referanslarla yola çıkan Lumumba, ülkesinde sömürünün *“zalimliğin zirvesine”* çıktığına şahit

olduktan sonra doğal olarak aynı kişi olarak kal(a)madı.

Fanon ile tanışması, Afrika konferanslarına katılıp militan gençlerle buluşması, politik görüşlerindeki evrimi hızlandırdı: Pan-Afrikacı, Üçüncü Dünyacı, Komünist ideolojiye sıcak bakan, şiddeti meşru gören bir profili vardı artık.

Kongo Devriminin lokomotif örgütü olan Ulusal Kongo Hareketini (MNC) kuran Lumumba'nın düşünsel ve pratik ölçütü, Her türlü sömürüyle göbek bağıını koparmış ulusal bir bağımsızlık üzerineydi. Döneme damgasını vuran **“yeni sömürgecilik”** anlayışını, kolonyal bilinçaltının boyut değiştirmiş yeni bir sömürü mekanizması olarak yorumlayarak teorik-paradigmatik düzlemde de bu **“sinsi-kavram”** la hesaplaşmıştır.

Ayrıca başbakan olmasından birkaç ay sonra CIA ve Belçika destekli cunta tarafından katledildi.

“Sömürgeciler cansız bedenine bile tahammül edemediler. Bedeni, balta ve metal testereyle parçalandı, yakıldı ve sülfürik asitte eritildi.” (Syf:176)

Malcolm X'in, **“Afrika'da bugüne kadar var olmuş en büyük siyah insan”** dediği Lumumba'nın trajik ölümü, Che Guevara'yı da çok etkilemiş; Che, gerilla birliği ile Kongo'ya Lumumba sonrasındaki direnişe desteğe gelmiştir. Lumumba'nın katledilmesinin ardından ilk mesajlardan biri zaten Che'ye ait: **“Lumumba dünya devriminin şehididir!”**

▪

Gana'daki antisömürgeci direnişin sembol ismi Nkrumah, Birleşik Devletler'de sosyoloji ve ekonomi eğitimi aldı. Burada Marx ve Lenin külliyatına yoğunlaşması, onun düşünsel-ideolojik seyrini de şekillendirdi.

Politik düşüncesinin temel ekseni ise yeni sömürgeciliğin reddi ve Pan-Afrikacılık olarak özetlenebilir. Sosyalizme bakışı konusundaki zikzakları ise düşünsel hayatının en büyük

defosu olmuştur.

Gana Konvansiyon Halk Partisini (CPP) kurar ve bu direniş yolu onu devlet başkanlığına kadar götürür.

Mücadelenin başlarında şiddet karşıtıdır; fakat yeni sömürgeciliğin Gana'da uyguladığı hoyrat şiddet onun bu tavrında köktenci bir değişikliğe sebep olur. Fanon'a hak verir ve **“Devrimci Savaşın El Kitabı”** isimli kitabında bu yeni yöneliminin altını kalın çizgilerle belirtir: *“Devrimci şiddet, devrimci mücadelenin temel ilkesidir.”* (Syf:191)

Ganalı önderin en çok eleştirilen görüşü ise *“Sınıf mücadelesi olmadan Sosyalizmi kurma”* isteğine dayanan idealist yanılığısıdır. Bu paradoksal tutum onun sanayi işçilerinden ve köylülerden kopmasına yol açmıştır.

“Yanılgılarına ve yanlışlarına rağmen Ganalı önderin kazandığı ün (Kıta'nın birliği-Sınıfsız Afrika ütopyası) Afrika'da bugün bile unutulmadı. Nkrumah, Kıta'nın kurtuluş umudunun en önemli simgelerinden biri haline geldi”(Syf:196)

▪

Said Boumama, Malcolm X'in yerini şöyle özetliyor: *“Afro-Amerikalı önderin Afrika devriminin figürleri arasında yer almasının nedeni, Kuzey Amerika'daki eşitlik kavgası ve Afrika'daki anti-sömürgeci mücadele arasında var olan güçlü ve sürekli ilişkileri kurmasıdır.”* (Syf:215)

Çocukken babasını ve amcasını ırkçı saldırılarda kaybeden Malcolm, şüphesiz köle kökenli siyahların mücadelesindeki başlıca figür ve Afrika'nın pek çok militanı için esin kaynağı olmakla kalmayıp Avrupa'daki Afrika kökenli gençlerin gözdesi haline gelmiştir.

Cezaevinde yaşadığı dinsel dönüşüm ve sonrasındaki epistemolojik savrulmaları spekülasyonlara sebep olsa da anti-empyralist/enternasyonalist yönlerini hep korumuştur.

“Malcolm X’in yaşamının son yıllarında kullandığı anti emperyalist, enternasyonalist hatta Sosyalist söz varlığı çeşitli yorumlara neden oldu. Aldığı yeni tavırlar, edindiği yeni kanılar üzerinde kuşku bırakmıyordu. Katledilmesinden kısa bir süre önce Kongo direnişini desteklemek üzere ABD’deki siyah gönüllülerden oluşan bir birliğin hazırlanmasında Che Guevara ile görüşmüştü.” (Syf:230)

Malcolm, 1965’te Manhattan’da bir konuşma yaptığı esnada kalabalıktan açılan ateşle katledildi: Saldırıyı “İslam Ulusu” örgütünün üyeleri üstlenmiştir.

▪

Bakkal çıraklığından matematik profesörlüğüne yükselen yoksul bir bakkalın oğlu...

Malcolm X gibi Ben Barka’nın rotasında da çok hızlı değişimler görüyoruz:

“Politik düşüncelerini dünyadaki gelişmelerin güncelliğiyle tazeledi ve sürekli zenginleştirdi. Sömürge ülkelerinin özgürleşmesiyle sunulan olanakları inceledi. Sadece Fas ulusu çerçevesinde değil tüm Mağrip bağlamında düşünmeye; sonra da Mağrip’in mücadelesini Afrika Kıtası bağlamında analiz etmeye başladı. Afrika’ya daima enternasyonalist bir pencereden baktı.” (Syf:232)

Bu militan güzergâh, anti emperyalist savaşın ortasında pusula işlevi görürken, kritik direniş sekanslarındaki tavizsiz duruşu ise onu, emperyalistlerin gözünde Nyobé ve Lumumba gibi “tehlikeli” bir adam haline getirdi.

Paris’te Fransız polisi tarafından kaçırıldı ve bir daha haber alınamadı.

“Fas gizli servisine göre Ben Barka işkence görmüş ve cansız bedeni asit dolu bir küvette yok edilmiştir.” (Syf:246)

▪

Mücadeleye Salazar'ın Portekiz'inde başlar; ancak akli ve kalbi ülkesi Gine'dedir. Daha sonra ulusalcı bir hareket inşa etmek için Lizbon'dan Gine'ye gelir.

Cabral, "Afrika Devrimi" yolunda kendisinden önceki önderlerin düştüğü yanlışların bilincindeydi; bu yüzden eylemde ve düşüncede Fanon'un yolunu izledi. Kendisini 60'lı ve 70'li yıllardaki enternasyonalist mücadelelere adadı.

Ortodoks bir Marksist anlayışa sıcak bakarak, politik düşüncesinde Lenin'e özel bir yer vermesi ve 1917 Devrimi'nde, **"her somut durumun somut analizini"** gördüğünü belirtmesi, "Afrikalı Lenin" lakabını da beraberinde getirdi.

Afrika'daki en özgün örgütlerden olan PAIGC'yi kurdu ve yönetti. Bu örgütün özelliği iki ulusu/iki ülkeyi birden bağımsızlığa taşıma iddiasında olmasıdır: Gine ve Yeşil Burun

Cabral, Edward Said'e göre: **"Fanon ile birlikte Afrika üzerine en ayrıksı ve radikal görüşleri benimseyen"** liderdir.

Portekiz gizli servisinin suikastıyla yaşama veda etmiştir.

▪

Henüz 17 yaşında bir gençken dönemin esaslı entelektüel ve eylem adamlarından biri olan ile tanışması yaşamında milat oldu: O'nun sayesinde Marksizmi öğrenir, anti-emperyalizmi keşfeder. Sonraki yıllarda gündemi bellidir: Ülkesini baskı altına alan yeni sömürgecilik ve emperyalizmin, Afrika ve dünyadaki özgürlük hareketleri ile özgürlüğe yani Sosyalizme yürüyen halklar ile birlikte yok edilmesi.

40 yıllık yaşam süresiyle dünyanın en yoksul ülkesi olan Yukarı Volta'ya 33 yaşında devlet başkanı olan Sankara, Afrika'nın hatta tüm gezegenin en genç devlet başkanı olarak anılmıştır.

İnanılmaz halk desteğiyle 80'lerin başında Afrika'nın en

popüler önderlerinden olan **“Che’sankara”**, Küba modeline hayranlığını gizlemeyerek, yaşamı boyunca halkın çıkarlarını savunan örgütleri bir araya getirmeye çalıştı.

1987’de Fransa destekli bir darbenin ardından katledildi.

▪

Yeryüzünün en eski kara parçalarını bünyesinde bulunduran Afrika’nın güncel-coğrafi betimlemesine bakıldığında; diplomatik olarak tanınmış 54 egemen devlet, dokuz bölge ve 3 tane de *“sınırlı tanınmış devlet”* mevcut. İronik olan ise nüfus ve kaynaklar üzerine yazılan onca felaket senaryosuna rağmen Kara Kıta’nın, on yıllarca *“tek başına tüm dünyayı besleyebileceği”* Birleşmiş Milletler tarafından resmi raporla kabul edilmiş durumdadır.

Değerlendirmenin en başında yaptığımız vurguyu hatırlayacak olursak; Afrika, kadim tarihi boyunca *“Birinci Dünya Ülkeleri”* nin sömürgeci fantazilerinin odağında oldu ve olmaya da devam ediyor.

Tarih, kuşkusuz en iyi öğreticidir: Sömürgecilerin, **“Uygarlaştırma”** mitinin, özgürleştirme masallarının; halkların direnişleriyle nasıl da ters yüz edilebileceğini göstermiştir ve gelecek kuşaklara da gösterecektir. 0 yüzdendir ki Afrika, **“dünya halkları mücadele tarihi”** nin en berrak, en direngen tarihsel belgesidir: İnsanlığın, adaletin, vicdanın turnusol kağıdıdır.

“Afrika yalnızca bir kıta değildir. 0, sömürgeci ve köleci şiddete gösterdiği tepkiyle insanlığın bilenmiş bir yazgı ortaklığıdır.”/ (Malcolm X)

Kaynak: Kesintisiz Kolletifi